

welig tiert, is hier in haar element; de vroolijke kleur verlevendigt den ondergrond tusschen het hooge fijne trillende gras, de Wilde Gierst, die door het geheele Bosch alles aanvult waar nog een plekje open is.

Wat een sierlijk mooi gras; geel-groen zijn de gladde hooge halmen, die wel een meter hoog worden. Voor de pluim spreiden zich kransvormig op flinken afstand van elkaar een vijf- of meertal halmpjes uit. Het eerste deel dezer halmpjes blijft glad hetgeen de plant haar sierlijken vorm geeft, terwijl slechts aan het uiteinde de bolronde aartjes geplaatst zijn, die enkel aan de achterzijde wat afgeplat zijn. Licht en luchtig staat de gierst tusschen de overige planten.

Een mooi blad heeft de op onze gecultiveerde wingerd gelijkende heggerank: wilde komkommer; hetzelfde ingesneden blad en de kinkelende rankjes; het is de twee-huizige Bryonia.

De smakelijke kleine boschklaver, de „klaverzuring“, met de als een ruischend beekje klinkende naam *Oxalis Acetosella*, vult de lichte open plekken in het Bosch met haar malsche mooie blaadjes; hoe vochtig en frisch voelen ze aan.

Terwijl men ze beziet blijft men haken aan het kleefkruid en men heeft moeite de steeltjes en de uitstaande rozetblaadjes los te krijgen.

Gele ranonkels en de forsche scheerling staan één-drachtig bijéén en dichte randen langs de boschzoom vormt de Look zonder Look met de witte sterrebloempjes en de uitgespreid staande hauwtjes.

Een bepaalde verrassing is de eerste aanblik van de mooie „Salomonszegel,“ het wilde lelietje, zooals het in den wandel heet.

Aan langen rolronden, gebogen stengel zitten de lelie-achtige dof-groene bladen op vingerbreedte afstands van elkaar aan weerszijden van den steel. Aan de achterzijde daarvan komt uit ieder bladoksel een rank gebogen steeltje te voorschijn waaraan twee à drie geelwitte klokjes bengelen.

Buisvormig zijn ze, zonder bloemkelk; het uitgetand groen bovendeeltje omsluit de gele regelmatig geplaatste meeldraden.

Uiterst sierlijk hangt het bengelend klokje aan het statige blad.

De blanke, licht af te pellen wortelstok verspreidt een zwak rapenluchtje; ieder voorjaar ontwikkelt deze een nieuwe stengel; het lidteeken, dat de afgevallen oude stengel nalaat is het zoogenaamd Salomonszegel, waaraan de plant haar naam te danken heeft.

En komt men even buiten het Bosch dan opent zich een heerlijk vergezicht; men bevindt zich te midden van het echt Zuid-Hollandsch landschap, de mooie weelderige weiden, bezaaid met goudkleurige boterbloemen en vlamme streepen en vegen van roode zuring.

Is soms de Hollandsche lucht nevelig, sprookjesachtig van tint, nu is ze glashelder en zuiver, zooals ze zich vóór den regen vertoont; de verste voorwerpen worden zichtbaar, torens en molentjes doemen op aan den diep-blauwen horizon. Alles leeft en tintelt in het licht.

Door hagen van hoog opgaande dolle kervel gaan we al verder voort. Ging ooit koningsstoet door zoo rijkversierden, fijn-bebloemden eereweg?

Overal tusschen de fijne schermbloemen bloeien de mooie margueriten met hun prinsenkraag, „Priesterskraag“ noemt men ze in Noorwegen, waar de geestelijkheid een kraag draagt naar dit model.

Tusschen al het wit bloeien hoog op de rose silenas, verrukkelijk schoon.

Geur en kleur van bosch en wei nemen we in groote tuilen mede naar het huis in de stad, maar langer dan de vluchtige geur dezer bloemen blijft na de herinnering aan den lichten zomerdag in het Haagsche Bosch met het koel wuivend beukenloof boven het hoofd en de „achtergrond vol wonderen“ zijn rijke frissche bloemenschat!

A. F. DUDOK VAN HEEL.

V A R I A.

En van de aangenaamste bezigheden van onzen redactioneelen arbeid is wel het ontvangen van allerlei rariteiten, met verzoek om te zeggen, wat voor ding dat toch wel is. De eenige, die er soms tegen moppert, als het wat druk loopt, is het dienstmeisje, dat nog al eens extra naar de voordeur moet; die pakjes zijn meestal te groot voor de brievenbus.

Als 't werkelijk wat raars of wat moois is, en

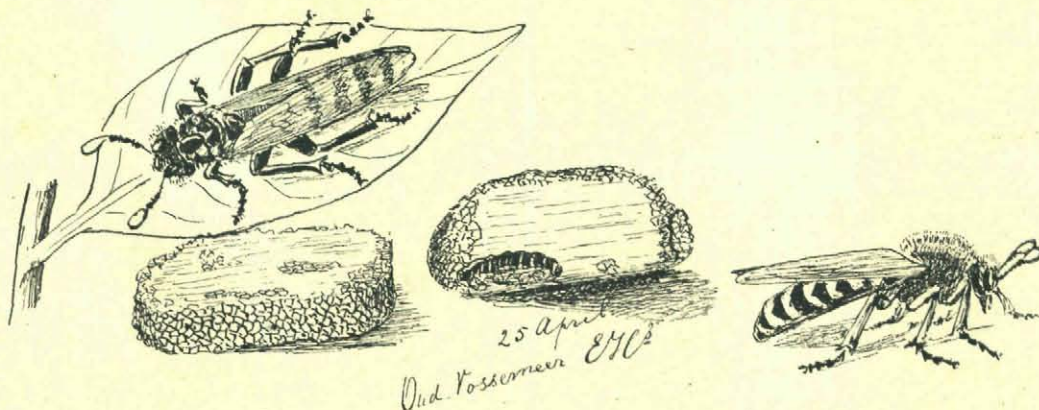
dat is het gelukkig niet altijd, teeken ik er maar dadelijk een schetsje van, want levende natuurvoorwerpen zijn nu eenmaal erg vergankelijke zaken.

Enkele van die schetsjes vindt u hier in inkt gezet en met bijschriften voorzien. Mijn titel ontheft mij van de plicht, er een geheel van te maken; wat ook nog al lastig zou zijn, zonder een deerlijk samengeflanst opstel te leveren.

Eerst maar die „rupsen achter de tralies“ zooals ik ze iemand hoorde betitelen.

„Hierbij, ja, wat nu eigenlijk? Het werd gevonden door een schooljongen aan een knotwilg

laria amerinae, zich spint, voordat ze in een pop verandert, is alleen dicht geweven aan de zijden, waar het tegen een boomtak of in een spleet is bevestigd. De smalle zijden en soms ook één der

Een bladwesp (*Clavellaria amerinae*) met à jour gewerkte cocons.

(31 Maart)“. Zoo luidde het briefje, en waarlijk: „Rupsen achter de tralies“ was zoo'n kwaad antwoord niet geweest. Wel waren het geen echte rupsen, maar bastaardrupsen, larven van bladwespen, die heel veel op rupsen lijken; en deze

breede vlakken zijn heel fraai à jour gehouden, als 't beroemde cantille-werk, waarvan kunstvaardige Maleiers, met een speld als eenig instrument, zulke wonderlijk mooie dingen weten te vervaardigen.

Deze platte cocons zijn zoo licht als een veertje

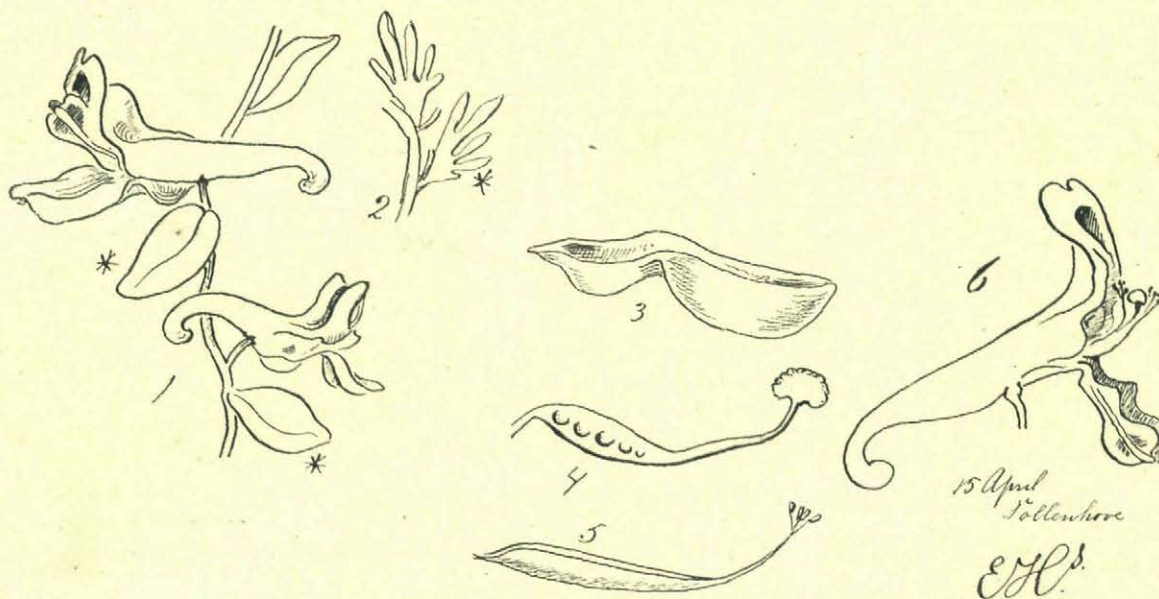

Fig. 2. Holwortelige Helmbloem (*Corydalis cava*).

1. Twee bloemen (nat. grootte).
2. De handdeelige schutblaadjes van de gewone helmbloem *C. solida*, ter vergelijking met die van fig. 1, welke gaaf zijn.
3. Het onderste bloemblad (onderlip).
4. Stamper met zwak gebogen stijl; bij *C. solida* geknikt.
5. Een der twee bundels meeldraden, de buitenste helmknoppen met één helmhokje.
6. Bloem met neergeslagen zijdelingsche bloembladeren (bij de bestuiving door bijen).

zaten achter of liever in een getralied kooitje, van den vorm en de grootte, die de teekening aangeeft. De kleur was fraai bruin en de specie hard en veerkrachtig als fijn metaaldraad.

Dit huisje dat de larve van de bladwesp, Clavel-

en zoo luchtig als een belvédère zonder vensters; men kan er geheel door heen zien, zelfs de dichtgeweven zijde is nog doorschijnend. Achter deze fijne tralies verpopt zich de larve, en verleden week, 25 April, is er op mijn kamer een bladwesp

te voorschijn gekomen; maar niet de Oud-Vosse-meersche uit een andere cocon, die ik in 't vorige

Fig. 3. Geel Helmkruid. *Scrophularia verna*.

najaar had ontvangen (ik weet niet meer van wie en van waar).

Het beest heeft zich *in de cocon* ontpopt, (pop- en larve huid zijn op de teekening er nog in te zien). Dat is dus een veel veiliger manier, dan de gebruikelijke, waarbij 't dier, terwijl 't zijn eerste toilet maakt, aan talloze gevaren is blootgesteld. 't Is een mooie wesp; de knoppen van zijn sprieten zijn rood, de stelen zwart, zijn pooten zwart met rooden scheen en voet; de borst is evenals de kop zwart, met grijze beharing en het achterlijf heeft breede roomwitte met zwarte ringen.

Van de levenswijze van 't interessante beestje weet ik verder niets. Mijn exemplaar is wel vol levenslust, maar 't kan zich niet opheffen van de tafel, zoo zwaar is het achterlijf. De vleugels zijn toch wel normaal ontwikkeld, waarschijnlijk is het een wijfje, dat straks eieren zal gaan leggen.

Fig. 2 geeft eenige details van een Helmblom, die heel zeldzaam is in ons land. De heer G. ten Napel uit Haarlem zond mij verleden jaar eenige knollen van *Corydalis cava*. Deze zijn, zooals de naam aanduidt, hol; in tegenstelling met die van 't gewone helmkruid, *Corydalis solida*, dat in de boschachtige streken van de binnenduinen zoo algemeen is; de knolletjes van deze laatste zijn namelijk bijna of geheel gevuld, massief dus. Die van *C. cava* lijken soms leege, uitgestoven stuifballen. Ik dacht dat er niets van terecht zou komen, en nu heb ik er wel tien bloeistengels aan gehad. De bloemen zijn in mijn tuintje bevrucht door de groote wilde bij: *Podalirius acervorum* (zie vijfden jrg. blz. 61) en er zit al bijna rijp zaad aan. Als het zoo makkelijk kiemt als dat van *C. solida*, raak ik de zeldzame plant vooreerst niet weer kwijt; waar ik geen spijt van zal hebben, al was 't alleen maar om die merkwaardig mooie zaden, hard en zwart als git, waaraan een lange witte

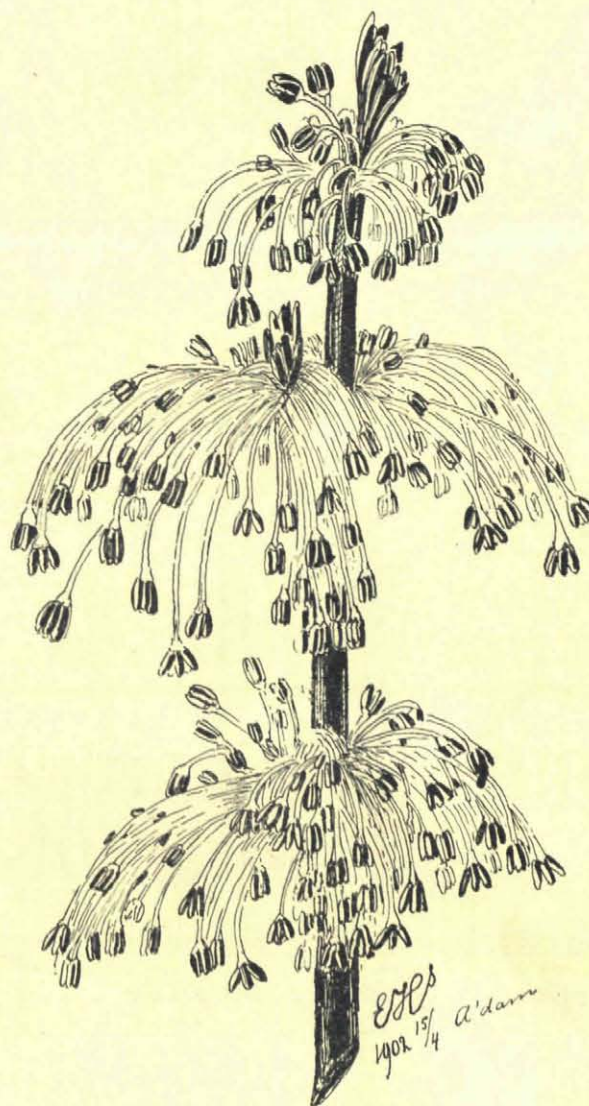

Fig. 4.

Veder-Eschdoorn. *Acer Negundo* (Meeldraad-bloemen).

sluier schijnt te hangen, grooter dan de zaadkorrel. Dit is de zaadnavel, die even als bij viooltjes en

stinkende gouwe als lokmiddel dient voor de verspreiding door mieren. De voornaamste onderscheidings-kenmerken zijn: de *kromme* spoor, de *gave* schutblaadjes (bij de sterretjes op de teekening) en de *zwak gebogen* stijl; resp. bij *C. solida*: *recht*, *handdeelig* en *geknikt*.

Fig. 3 stelt een top voor van het gele Helmkruid, *Scrophularia verna*, dat op enkele plaatsen in ons land in groote hoeveelheid voorkomt. De bloempjes zijn bleekgeel en lang niet zoo duidelijk

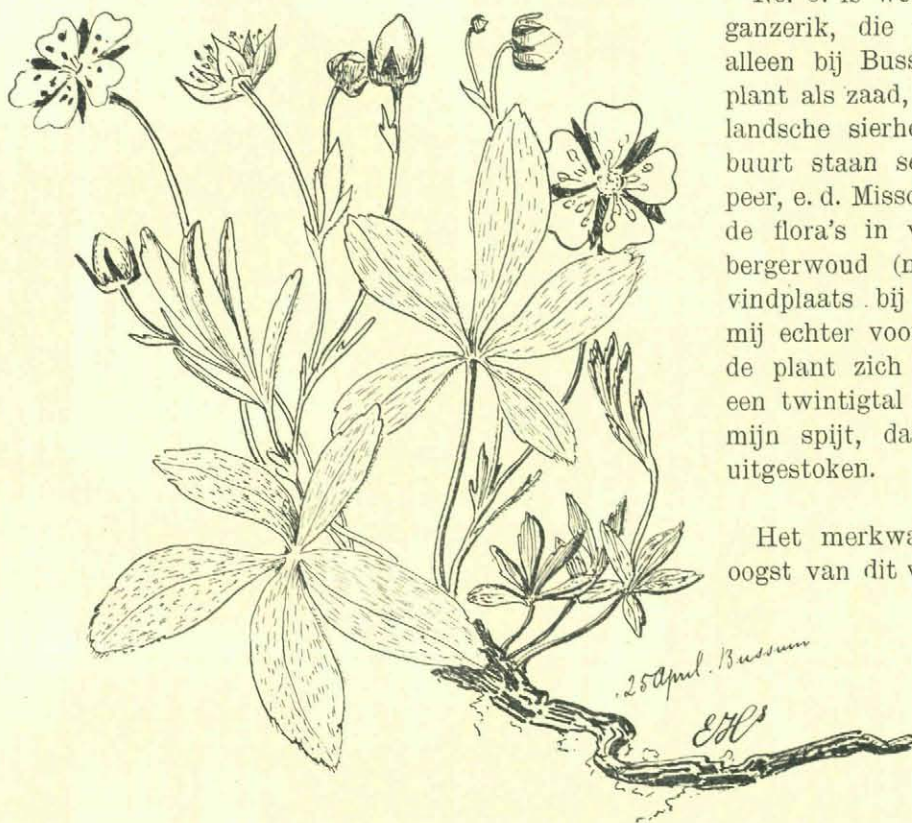

Fig. 5. Witte Potentilla of Ganzerik.

tweelippig als bij 't gewone Helmkruid, *S. nodosa*. Naar den vijfden meeldraad, die in de bloemen van *S. nodosa*, als rudiment, nog heel goed te zien is, heb ik bij *S. verna* te vergeefs gezocht.

Fig. 4. Dit is geen zeldzaamheid; toch heb ik niet kunnen laten een takje van zoo'n bloeiende Negundo (Veder-eschdoorn) te teekenen, omdat ik het zoo mooi vond. Even voordat de bladeren ontplooiën, schieten uit de bloemknoppen fonteinën van meeldraadbloemen omhoog, die op hun lange teergroene steeltjes een dagje recht op staan en dan langzaam in bevallige bochtjes gaan neerbuigen. Elk bloempje bevat drie meeldraden, eigenlijk alleen drie helmknoppen op een bloemsteel; van bloemblaadjes is haast niets te zien, alleen maar een paar nauw merkbare schubjes, en een heel klein kelkje.

Deze boom komt in de meeste parken voor; zijn blad lijkt niet veel op eschdoorn-blad, al behoort hij tot dezelfde familie; het is samengesteld uit 4 of 5 blaadjes. Vooral de bontbladige soort wordt veel aan geplant; dikwijls onder den naam van *Acer negundo californica*. De bloei van den boom met de stamperbloemen is lang niet zoo opmerkelijk. De vruchtjes lijken veel op eschdoorn-vruchtjes; dat zijn de bekende draaiende vleermuizen, vlindertjes of vogeltjes van de spelende dorpsjeugd.

No. 5. is weer een zeldzaamheid. Het is een witte ganzerik, die voor zoover ik weet, in ons land alleen bij Bussum voorkomt. Waarschijnlijk is de plant als zaad, of met de kluit, tegelijk met buitenslandsche sierheesters ingevoerd, want dicht in de buurt staan seringën en rhododendrons, japonsche peer, e. d. Misschien is 't dezelfde soort, die volgens de flora's in vroegeren tijd in 't voormalige Beekbergerwoud (nu bouwland), werd gevonden. De vindplaats bij Bussum kende ik allang; ik had mij echter voorgenomen, ze niet te vermelden voor de plant zich wat had uitgebreid. Nu staan er een twintigtal exemplaren; maar tevens zag ik tot mijn spijt, dat er al een aantal polletjes waren uitgestoken.

Het merkwaardigste product van den rariteiten-oogst van dit voorjaar evenwel kwam uit Den Bosch tot ons.

De heer B. E. Bouwman uit Zalt-Bommel bracht mij eerst twee stuks van die allerzonderlingste waterdieren, die in de wetenschappelijke wereld indertijd zooveel opzien hebben gebaard en die bekend staan onder den naam van *Apus productus* (Linnaeus) of *Lepidurus productus* (Leach).

Een week later kwam er nog een springlevende bezending van acht stuks in een blikken bus vol water, en daarbij een zoodje van de niet zoo zonderlinge en niet zoo zeldzame, maar toch nog al vreemdgevormde wezentjes, *Branchipus* geheeten, die volgens de boeken (Zacharias: *Die Thierwelt des Süßwassers* en Lampert: *Das Lebens der Binnengewässer*) het noodzakelijke voedsel van *Apus* uitmaken. Om 't maar dadelijk te zeggen, de Bosscher *Apus*-en stelden zich volmaakt tevreden met kleine aardwormen, ze hebben van mij geen *Branchipussen* gehad; die leven nog en zwemmen of liever schieten netjes daar voor mij op hun rug door het water, terwijl ik dit relaas zit te schrijven.

Wie van 't bestaan van een *Apus* geen vermoeden heeft en vaak in 't aquarium van Artis is geweest, ziet het beest allicht aan voor een miniatuur-uitgave

van de Moluksche degenkrab. Daarmee komt de vorm, oppervlakkig beschouwd, ook werkelijk overeen, maar 't is een heel ander dier. Het behoort wel tot

't water. Maar het raadsel was opgelost, toen het bleek, dat de eieren, die de Apus legt, het best, wellicht uitsluitend tot ontwikkeling komen, wanneer ze eerst uitgedroogd en bevroren zijn geweest. Jaren achtereen kunnen die eieren op den bodem van den uitgedroogden poel werkeloos blijven, tot op eens, als de kuil is volgeregend, het water wemelt van Nauplius en deze gaan weldra in den volwassen toestand over.

Nog iets merkwaardigs is er opgemerkt bij deze dieren, die met hun pooten ademen en daarom „kieuwpooten“ heeten; er zijn n.l. zeer weinig mannetjes gevonden. Eerst in den laatsten tijd zijn ze ontdekt. Waarschijnlijk verschijnen er eerst weer mannetjes, nadat er verscheidene achtereenvolgende geslachten alleen van wijfjes zijn ontstaan. Dit verschijnsel, *Parthenogenesis* genoemd,

leek vroeger heel zeldzaam, thans kent men in de wereld der kleinere dieren talrijke voorbeelden van zulk een voortplanting.

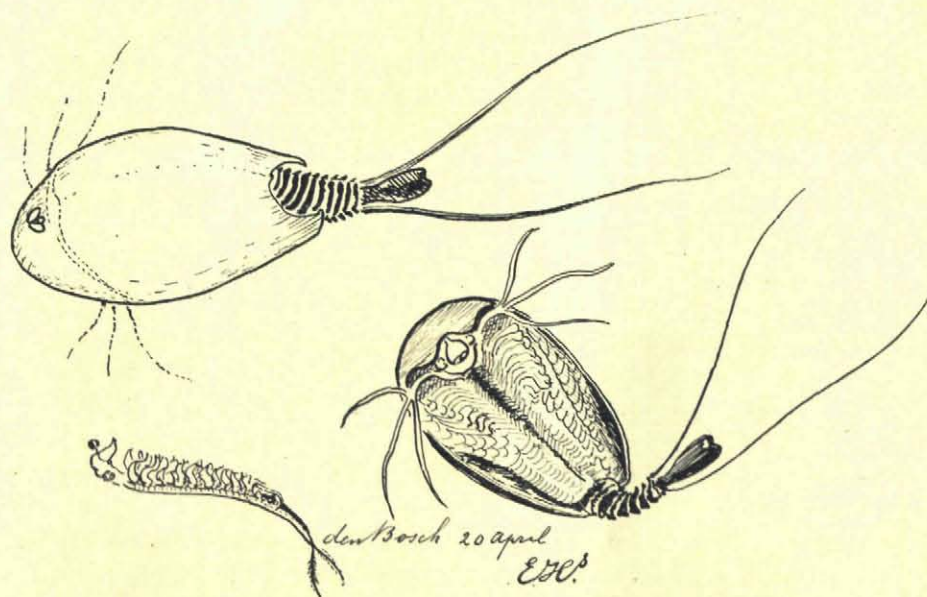
de groote afdeeling der kreeftachtige dieren, maar tot de orde der bladpooten; deze is gesplitst in de beide onderorden: die der *watervlooien* en die der *kieuwpooten*.

Tot die laatste nu behooren de beide hier geteekende dieren: Apus en Branchipus, al verschillen ze nog al wat in uiterlijk voorkomen. Apus draagt een donker bruin glanzig schild, dat, op een stukje staart na, van boven zijn geheele lichaam wijd overwelft. Branchipus heeft in 't geheel geen rugschild.

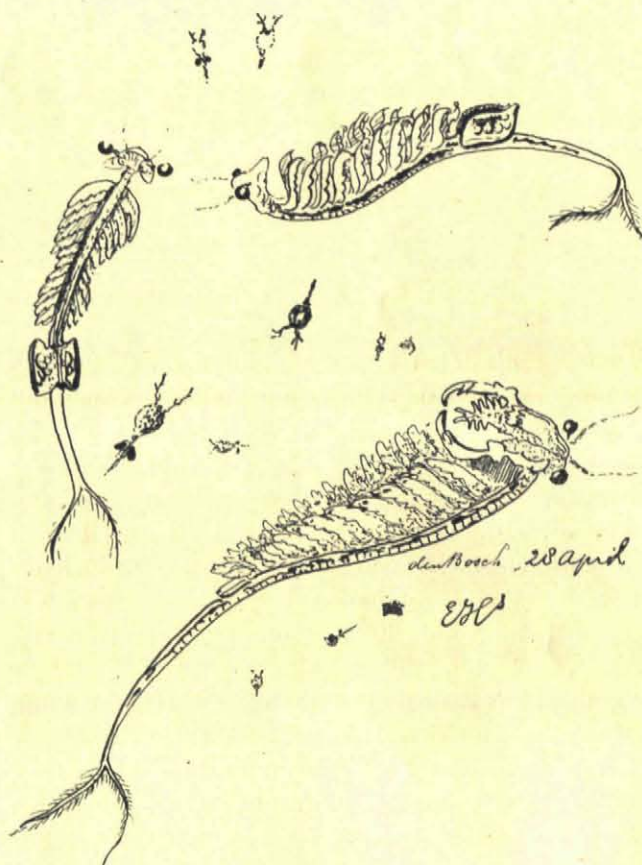
Een goede honderd jaar geleden is Apus ontdekt, doordat een dierkundige te Weenen de boeren herhaaldelijk hoorde spreken van dieren, die uit de lucht kwamen vallen. Ze verschenen opeens bij duizenden en duizenden in de regenplassen en verdwenen ook weer met het uitdrogen der poelen tot ze soms vele jaren later op dezelfde plek na een sterken voorjaarsregen weer aanwezig waren. Dit bleek letterlijk de waarheid te zijn, en de Apus werd het voorwerp van nauwgezette studie.

Geen wonder, dat zelfs zij, die 't beter konden weten, aan een wonder geloofden. Een dier dat geen oogenblik buiten water kan leven, komt in grooten getale in zeer kortstondige regenpoelen voor; waar was of bleef het toen de plas er nog niet of niet meer was?

't Antwoord kon voor een dierkundige niet anders luiden dan: de larve leeft op het land of in de lucht en verpopt zich in de plassen. Nu is dit niet het geval gebleken; de larve van Apus, een dier dat vroeger voor een zelfstandige soort van dieren, Nauplius genaamd, werd gehouden, leeft ook in

Apus productus. Van boven en van onderen gezien. Links een Branchipus.
(Iets meer dan nat. grootte.)

Branchipus; met watervlooien.
Bovenaan twee wijfjes met eiertasschen. Onderaan het mannetje
(bijna driemaal vergroot).

In gevangenschap leven de apussen niet lang; of hun leven in de vrije natuur langer duurt is niet met zekerheid te zeggen. De mijne hebben gegeten, zooveel ze lustten; ze hebben bij mij thuis nog een dag of acht geleefd.

Toch heb ik er niet veel meer aan kunnen waarnemen, dan hun bewegingen. Ze zwommen *soms* op den rug, *meestal* met het rugschild opwaarts gekeerd. De eieren die zij tusschen de pooten droegen, (namelijk tusschen het 10de en 11de van de ruim 30 paar kieuwpooten) lieten ze al spoedig vallen; het waren kleine gele dingetjes, net schelvischkuit.

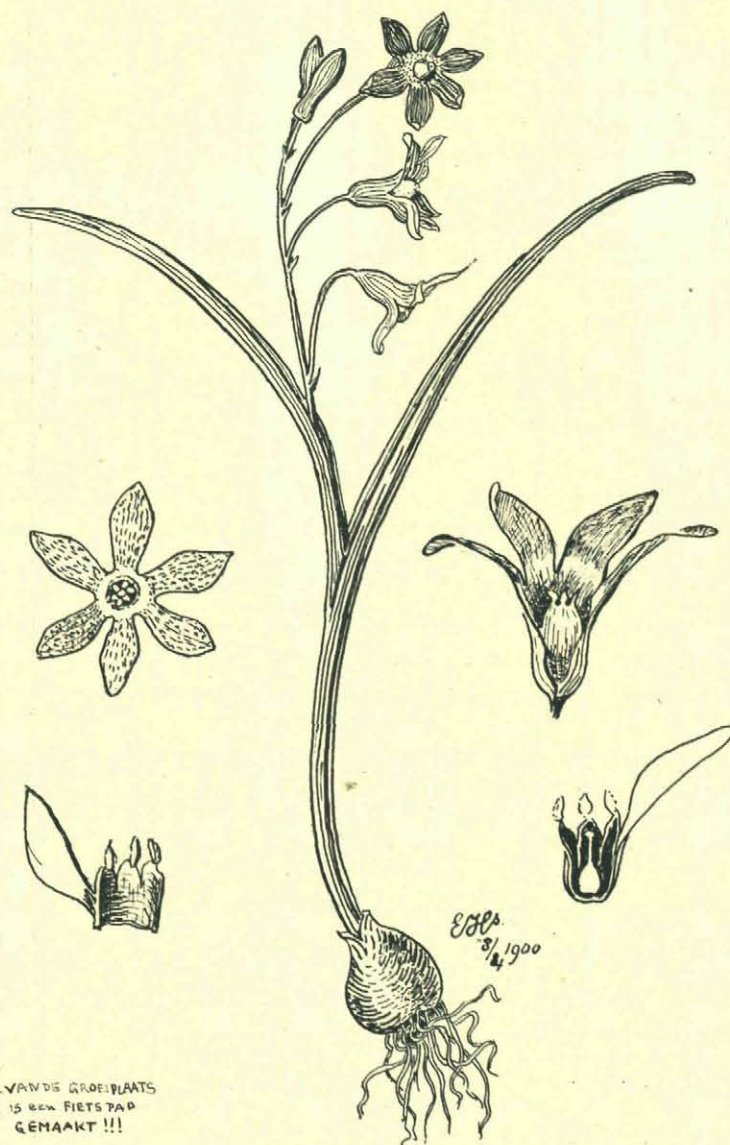
Hadden ze een wormpje op den bodem van den flesch ontdekt, dan veroorzaakten zij, door met al hun dertig paar pooten te roeien een strooming in 't water, die het wormpje tusschen hun voorste pootrijen deed opgolven; dan werd het gegrepen en uitgezogen. Een heele dag was noodig voor een wormpje of stukje worm van 1 à 2 cM. lengte.

Branchipus draagt de eieren in een taschje dat aan de eerste ringen van 't achterlijf is bevestigd. Men kan ze nog veel duidelijker zien liggen, dan bij Apus. De sprieten van Branchipus zijn bij Apus niet te vinden, en deze heeft ook geen oogen op steeltjes, die een heel eind van den kop afstaan, maar drie onbeweeglijke, enkelvoudige oogen boven op 't kopschild. De drie draden, aan weerszijden van het schild van Apus, zijn de drie takken van het eerste paar pooten.

Nu moet ik nog de vondst vermelden van een prachtige rozeroode anemone, door den heer De Moor van Amsterdam, in 't wild bij het Manpad geplukt. Het bleek te zijn *Anemone hortensis*; de bloem komt in vorm overeen met de blauwe anemone, de bekende *Anemone appenina* van Elswoud; maar de drie omwindselblaren zijn bij *A. hortensis* bijna gaaf; ook de wortelbladeren zijn veel minder ingesneden dan bij de blauwe en de bosch-anemone.

Nog ontvingen we een bandvorming (fasciatie) van sneeuwkllokje van den heer Musschenhage uit Zwolle; een dito van een asperge, gezonden door den heer de Fremery, Oldeberm, te Bussum; veel exemplaren of teekeningen van abnormale tulpen en hyacinthen, o.a. een heel aardige van Jeanne Vrijdag leerlinge van de school der N. Schoolvereeniging te

Amsterdam; dan de noodige wilgenroosjes, elzen-takken met bandvorming en ten slotte een welkome herhaling van een vondst van voor twee jaar: een

Sneeuwroem (*Chinodoxa*) bij den Aerdenhout.
Naar een ex. gevonden door H. J. ZIJLSTRA.

fraai plantje *Chinodoxa* of Sneeuwroem, heerlijk blauw met wit bij Bloemendaal gevonden, wel in 't wild, maar natuurlijk uit een tuin of van een kweekveld ontvlucht.

E. HEIMANS.

De Ornis van Doorn.

In een der vergaderingen van de Nederlandsche Ornithologische Vereeniging is gewezen op het nut van locaalfauna's ten einde met behulp van deze te geraken tot een voldoende overzicht

van de verspreiding der verschillende vogelspecies over ons geheele land. De wensch werd door het bestuur te kennen gegeven dat de leden zooveel mogelijk zouden trachten ieder voor zijn eigen omge-